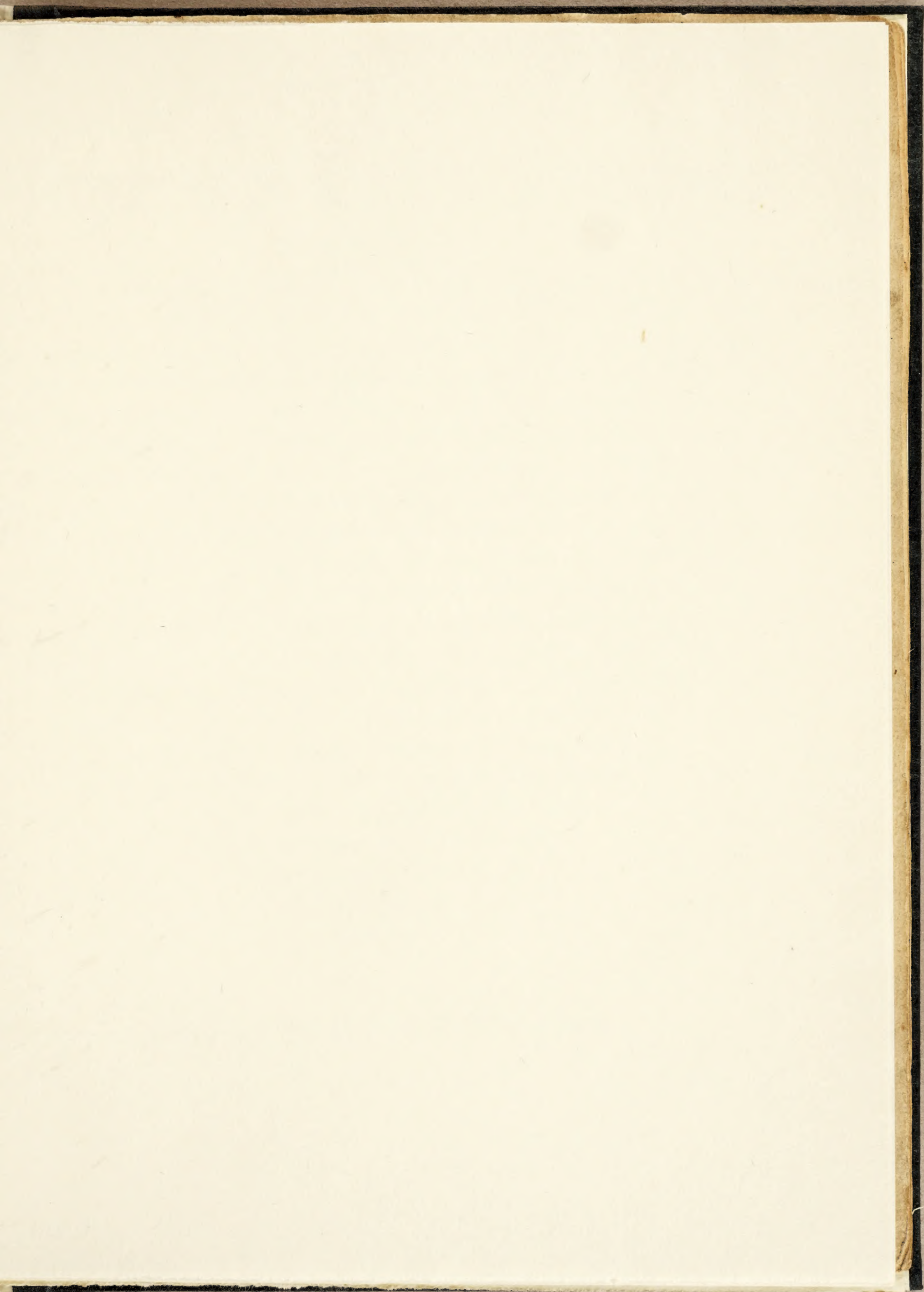
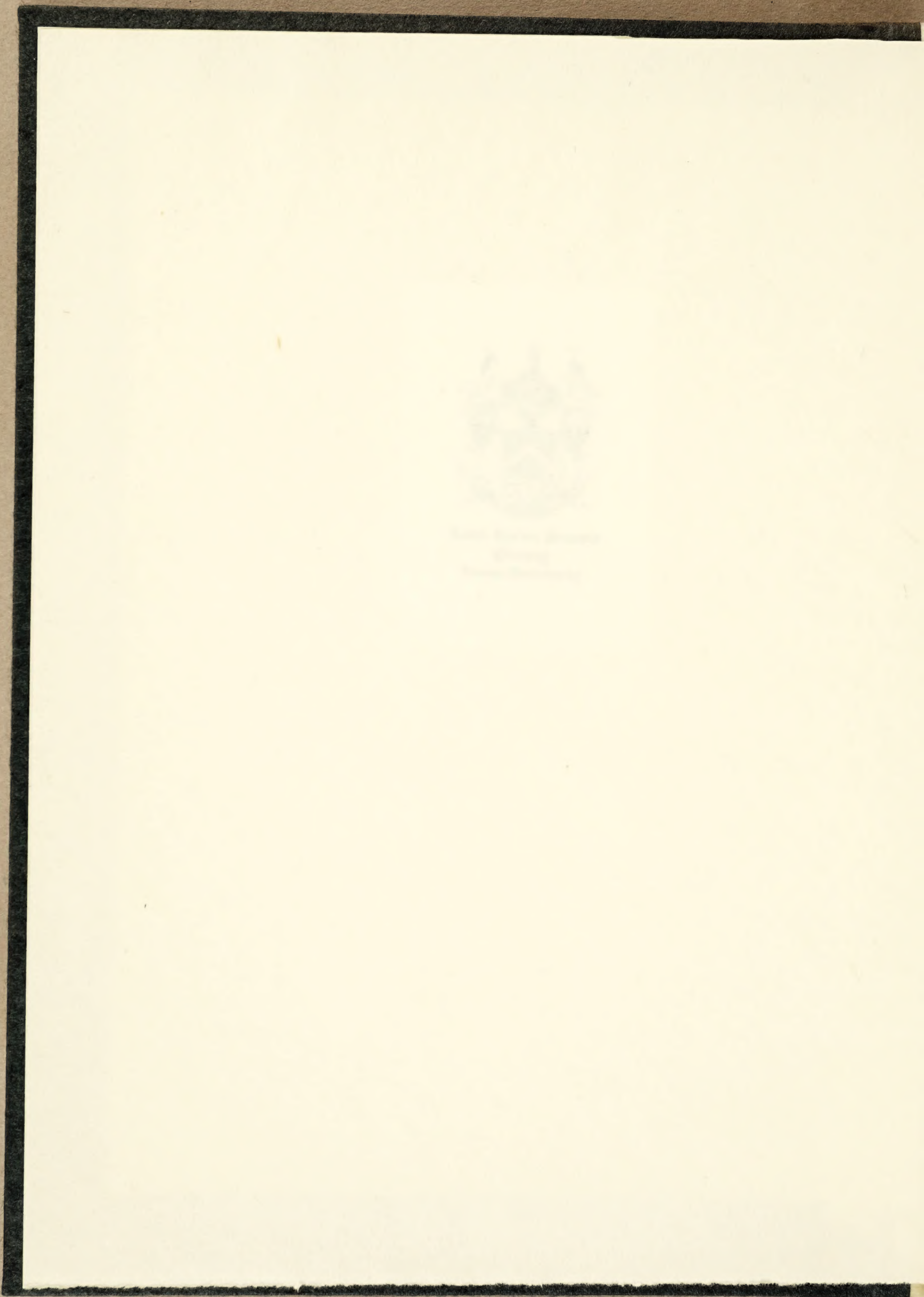
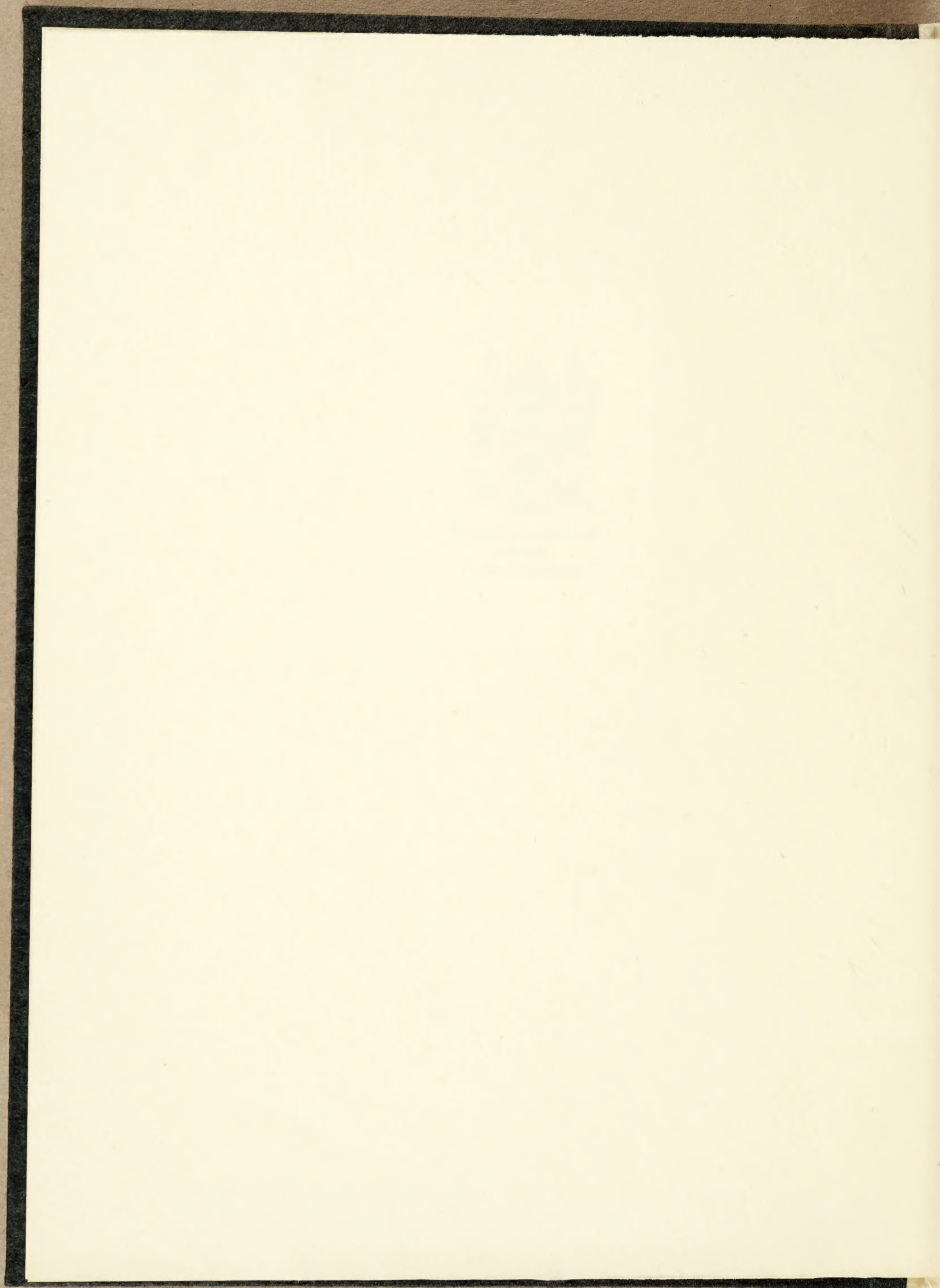

John Carter Brown
Library
Brown University

DISCOVRS

by

Forme van Remonstzantye:

Uerbatende

DE NOOTSACKELICKHEYDT VAN-
DE OOST-INDISCHE NAVIGATIE, BY MIDDEL
vande vvelcke, de vrye Neder-landtsche Provincien, apparent zijn te
gheraecken totte hoochste Prosperiteyt, int stuck vande alder-rijck en-
de costelijckste vwaren vande geheele vverelt. VVaer uyt consequen-
telijck sal volghen, dat de voorschreven vrye Neder-landtsche Repub-
lijcke, t'allen tijden soo sal vvesen ghequalificeert, in't stuck vande
Equypagie ter Zee, Soo om de Caep, als deur de Straet van Magell aen,
dat sy sich van gheen uytheemsche macht lichtelijck aenghevochten te
vverden, sullen hebben te vreesen. Maer ter contrarie (met Godts
hulpe) op haere In-landtsche, ende nae-buerighe Bontgenooten saec-
ken goede ordre ghestelt hebbende, Inde uysterste deelen, ende by d'al-
der rijckste ende verre ghesetene groote Potentaten vande VVe-
relt, niet alleen bekent, maer oock lieff-tael, vvel-bemint,
ende van vele der selver, seer gheacht, ende ontsien sul-
len vvesen, &c. Ende dit alles tot groote vercleenin-
ghe, jae in eenighe quartieren gantsche vernie-
tinghe der groote aensienlijcke Heer-
schappije vande Hispaensche en-
de Portugesche Natien, in
de selve quar-
tieren.

GHEDRVCKT ANNO 1608,

DISCOURS

BY

JOHN BUNYAN

THE

WORTHY HISTORY

OF THE

PROGRESS OF THE

SOUL OF JOHN BUNYAN

FROM HIS FIRST CONVERSION

UNTIL HIS DEPARTURE

FROM THIS LIFE

IN THE YEAR 1680

BY JOHN BUNYAN

IN A LETTER TO HIS

WIFE

AND CHILDREN

AT HIS DEPARTURE

FROM THIS LIFE

IN THE YEAR 1680

BY JOHN BUNYAN

IN A LETTER TO HIS

WIFE

AND CHILDREN

AT HIS DEPARTURE

FROM THIS LIFE

IN THE YEAR 1680

BY JOHN BUNYAN

IN A LETTER TO HIS

WIFE

AND CHILDREN

AT HIS DEPARTURE

FROM THIS LIFE

IN THE YEAR 1680

BY JOHN BUNYAN

Discours by forme van Remonstrantie.

Der een moet toestaen ende bekennen / datter onder de ontdeckte ende bekende deelen vanden gantschen Cloot des Werthodans / geene rijcker noch costelicker waren ende coopmanschappen en vallen / als inde Oost-indische quartieren / noch nergheus in meerder overvloet / ende tot minderen prijse te betomen en zijn / als inde selve. Want / sonder te spreken van de groote menichte van rauwe ende gheberwede zijde / Item Fluweelen / Damasten / Armozijnen / Cartheeken / Lampherfen / ende dierghelijcken meer / die in groote abundantie in verscheyden quartieren van China te betomen sijn : behalven de notable pertjen van Gout die albaer met redelijcke winst jegens Silver getorqueert can werde: en dit al bove de ontalijcke menichte van Boyselepne en andere soorten dupsent derlep van costelijcke Meubelen en tierlijcken Gupsraet die upt het selve Ginc van China in allen den quartieren van Oost-india getransporteert ende meest tegens Silver / Elpen-been / Specerjen ende eenige andere Droguen verhandelt worden : So worter noch een seer groote menichte van Zijde / Zijde-laeckenen / ende costelijcke Meubelen upt China naer t'groote Silver-rijck Eplande van Japan ghevoert / jeghens welcke waren by de Portugesen ende Chinesen / jaerlijck upt het voorschreven Eplandt ghetrocken wort / ontrent t'sestich dupsent ponden sijn Gijncksilver. Alle t'selve (segge ic) overslaende / sulden wy comen tot de rechte deelen van Oost-india / mits al bozens overdenckende / wat grooter neeringhe / rijckdom / ende welbaren / den rijcken Zijde-handel / (daer alle t'Lant ende goet coop / Lijf-tochtighe Steden van Italien mede beset zijn (de Italiaensche natie / buypen andere / aengebzaecht heeft. Jae hier toe vele lant ende lijf-tochtighe Steden ende Dorpen / dupsenden van menschen / Wang Vrouwen / jae vele Kinderen / aende alreets cleene begintfelen / van zijde handel / hier te lande te werck sijn ghebzaecht / dier meer als aen andere / voor desen ghebzauchelijcke hant-wercken / mede hebben weten te winnen / niet alleene int bereyden van de rauwe Zijde / maer oock int aenbanghen ende maecten van verscheyden nieuwe welghetrockene Manufacturen.

Beginnende van om de Caep de Bone Esperance / boozby gaende de Goudt-rijcke quartieren en mijnen van Ceffale / Nooir gevende / de deelen van Mosambique / de gelegene lijf-tochtighe Eplanden van Com mores, ende voorts andere handel-plaetsen van Pueloa, Melinde, Pate, Brave Cumare, tot aende Cabo de Guarda Fu, passerende overmaent / de handelinge van verscheyden Droguen / in de Stat Aden, ende andere plaetsen op de Goode Zee / als mede den gantschen upt-houck van Arabia Felix, tot den inwijck van Sinus Persicus incluyt : Mede overslaende de machtighe coop-stadt Ormus aende Noortspde van Sinus Persicus gelegen.

legen/ alwaer een treffelijcken handel/ van Peerlen/ Juweelē/ costelijcke Stenen/ ende van alderley droguen/ ende dierbare waren dagelijc van verscheyden Natien wert ghedreven/ soo by middel van Caravanen, deur Persen, als mede door de traffique vande Portugesche Craeckē van Goa, op Licxbona, van waer de Portugesen jaerlicc meenichte van Persische paerden/ met groote costen/ ende moeyte sijn treckende / diese ontrent Goa aen verscheyden groote ende machtighe Oost-Indianen dier om gelt sijn vercoopende/ als synde alle de selve quartieren noch weynich by die van onse Landen bevarē/ alhoewel mē seckerere kennisse genosch is hebbende vander selver gelegentheyt/ aen van volc/ en rijcdom in Negotien.

Comende dan eerst onder den Tropicus Cancrī, vinden wy aldaer den seer bekenden Inwijck/ die t' overbloedighe lijfstochtige Landtschap van Cambaja, (tot nut ende ghoede ghelegghentheydt vande . . . treffelijcken rijcken handel die aldaer ghedreven wert) vanden anderen is deplende. Ende alhoewel den Portugesen/ ten weder syden/ vanden selven Inwijck wel eenige Fortressen sijn besittende/ als Diul ande Noort/ ende Chaul aende Zuidt-zijde/ soo en hebben de clouck-sinnighe Inwoonderen van de coop-stadt Suratte, niet naer ghetaten/ die van onse Natie/ aldaer vooz desen gheweest sijn/ vrientlijck t'ontfanghen/ met toefegginge van alle goet-willicheydt/ in't stuck van haere over rijcke negotien van sijne Lijwaten / Catoene-Doecken / die aldaer dienstich vooz heel Indien in overbloet vallen: Zae selfs niet groote menichte / vooz desen altydt in Portugael geboert sijn gheworden. Als mede den costelijcken Indigo, die aldaer in overbloet / den alderbesten van gantsch Indien te becomen is. Van ghelijcken onghewoichte Catoenen/ voozts Cassamaille/ Perfum/ zuycker/ Gengber/ Mirabolane/ ende meer andere specien. Alle welcken handel/ rijck/ costelijck/ ende seer treffelijck vooz dese landen te speuren is: Indienmen met eenich vervolgh ende aenstenlijckhe macht/ met die van Suratte ende Cambaja, inde cleen vertoon-begintselen comē te continueeren / daer toe de Natie gheduerich de Portugesen haetich/ ende om der selver heerschappie ongunstich gheweest zijnde / groote gheneegghentheydt beroonen te hebben/ behoorende t'selve Wijck onder den grooten Magour, wiens Zee-custen by der Portugesen Fregatten/ beset wordende/ lgt hy nochtans niet/ dat de selve de minste heerschappie te lande/ onder syn gebiet souden gebuycken. Ende soeckt derhalven alle ghelegghentheydt/ by middel ende hulp van onse vlotgaende Schepen / vande quellinghe der Portugesche Fregatten op syne custen ontleedicht te werden / omme met ons ende alle andere Natien bype commercie ende handelinghe te moghen doen/ welck seer licht te weghe gebracht can werden. Ende soo wanneer dese landen hier ende over al met den Spangiaert bezyedicht souden wesen/ soo soude de voorszreven rijcke handelinghe van Cambaja ons selfs toe-bloepen/ gheyzesupponeert dat wy d'een d'ander geen offencie pewers meer soude moghen aendoen: maer yeghelijck syn handelinghe onberhindert laten drijven/ met den gheenen die in Oost-india/ met permant van beyde de Natien als Neder-landers ende Portugesen / ofte met beyde t'samen souden willen traffiqueeren. Wat recht de bype Neder-landen totten voorszreven ende allen

De allen anderen handel met de Coninghen ende Princen van Indien den Portugesen ende Spangiaerden niet subieckt zijnde/ syn hebbende/ is onnodich met vele woorden te verhalen: Ghemerckt / soo wy een vrye Natie bekent worden/ wy gheensins een ser vituvt op ons behooren te doen / die onse vooz-ouderen in heel eenen anderen stant met Spangien (als wy nu doen) staende / noyt hebben willen bekennen ofte overgeven/ende wy nu veel min als oyt behooren te doen/ ghemerckt / alle de Wereldt/ ja de ghemeene man claerlijck can mercken/ datter vooz de seckerheyt der vrye Nederlandtsche t'samen verbondene Provinciens vrede boven alle confederatien ende verbintenisse van naburighe Coninghen ende Princen / gheen vaster Calomme ter werelt en is/ als de over-rijcke treffelijcke Negotië op Oost-indien/by middel van welke niet alleen de Ingesetene/ ende t'ghemeene landt soo can worden verrijckt / ende in Scheepen/contschap van alle Werelts handelinghe/ ende erbaretheyt /ende macht ter Zee/soo can toenemen/ dat sy niet alleen gheen uyt-heemsche macht/ (menschelijcker wijse) sullen hebben te vreesen/ maer ooc met een ongeboelijcker wijse des versoender Spangiaerts crachten / die uyt de Oost / ende West-indische navigatie inde list verganghen hondert Jaren/ soo groot zijn gheclommen in rijckdom ende vermeughen/ datse niet alleen haren voozghaenden standt/ eerse de selve landen oyt kenden/ gantsch onghelijck syn/maer vooz de rijckdommen der selver ghetraethe hebben te comen tot de Monarchie vande gantsche Christenheyt. Ick segge dat sy des voozschreven Spangiaerts crachten / by middel vande voozschreven navigatie/ soo sullen comen te enerveeren ende crachteloos te maecken/dat den Spangiaert nimmermeer sal behooren te dencken / omme jeghens de vryheyt onses Vader-landts / in tijden ende wijlen/ tot syne vergrootinghe/ ende onser verdrukkinge/ yet wes vooz te nemen ofte te attenteeren: Daermen als nu niet goede redenen/ soude moghen sustineeren / dat hy alleen den Neder-landtscher vrede vordert ende voozstelt/ om dooz dien middel van t'selve Oorloogh in syne Oost ende West-indische Navigatie / wesende de eenighe steunselen van syn groot / andersins onbeweechlijck lichaem/geene verdere/quetsinge ofte inkantkeringhe/ tot onderganck van t'selve te lyden: Maer veel eer synen Asem te verhalen/ende der vereenichde Neder-landers/betrouwighe goet-aerdicheydt/met de loose Spaensche practijcque in trafficque/soo te bedwelmen/dat hy middeler tijdt / sulcke Oorde sal comen te stellen/op de Basen ende steunselen vande onderstuttinghe syner Monarchies/West ende Oost-Indische Navigatie/dat hy sich wel sal moghen verseeckeren / gheen verder af-breuck vande Neder-landers in dat stuck te connen lyden: Omme daer nae aen te vanghen/ t'gunt hy tot uytvoeringhe van syn vooznamen / naer gheleghentheyt vanden tijdt/te rade soude moghen binden.

Gaende voozts op langs/ de Dieper-rijcke eusten van Malaber, sullen wy de groote onvaste / daghelijck Lijff-noodtdruft behoefte stad Goa, als met de macht ende cracht vande Oost-Indische Portugesen beset ende beplant zijnde/ voozby gaen: Als medede Fortresse vā Onor, Barcelor, en Canonor, ende ons voozghen

ghen byden machtighen/ Ouden/ Dickmael met den Portugesen berfoenden/ ont-
berfoenlijcken Opant/ den grooten Samorijn, Coninck van Calicout ende vande
Malabaren, Onder wiens beschut d'oude verdrebene Malabaren, nu Inwoone-
den van t' Eplandt Tremaparan, den Portugesen daghelijck met rooven groo-
ten af-byeuck ende hinder inder selver Negotie / alle de Zee-custen langs zijn
doende/ als by Tractaet/ tusschen hem/ ende den Admirael Steven vander Hagen/
in December Anno 1605. gemacht/ te sien is/ anders niet en soeckt als eenich
reedelijcke onderstant/ van wel gemanierde Schepen ende snelle vierige rogels/
spouwende Canons/ omme neffens syn groote ontallijcke manichte van Nairo
ende Crighslipden/ hem over syne gheleedene schade aende Portugesen by alle
occasie te wreecken/ ende den seluen (daer toe sich alle goede apparentien ver-
thoonen) haere alderbeste Zee-havenen ende ghelegentste plaetsen van Cochin
af te nemen / ende niet eenen / hen uyt de gantsche custe van Malabar, met hulpe
van synen ouden vriendt / den Nagour van Cambaja, te verdrifven. Die ooc niet
lievers en saghe / als synen vooz-verhaelde Zee-stadt Suratte, vande courssen
ende roovinghe der Portugesche custen / ontledicht te siene. Wat macht te Wa-
ter teghen groote welgemaende ende ghemonteerde Scheepen/ de Portugesen te
weghe comen byenghen/ is ten deele ghebleecken: Erst aende siencontre vande
vijff Schepen vande Admirael Wolphert Harmanse Anno 1601. mette henlup-
den overtaechelde Vloot/ van Galioenen/ Galejen ende Fusten/ vanden Gene-
rael Andrea Fortado, soo vooz de stadt Bantam, als daer naer onder de Moluckse
Eplanden / Welcke Portugesche Vloot / naer merckelijcke gheleedene schade/
haer salveerde met vluchtich t'ontseplen/ daerse te min in vervolght wiert/ over-
mits t' groot onghedal van t' bersten een der Admirael Wolphert Hermesz. hal-
ve Canons/ dat geen cleene veranderinghe (tot een volcomen deroute der Por-
tugeschen Vloot) en veroorzaecte. t' Selve can oock afghenomen werden aen-
de twee Schepen Zierick-zee ende Vlissinghen/ die Anno 1606. de beleegherde
stadt van Iohor, die vande Portugesen / niet groote hoop van veroveringhe ce-
nighe maenden belegghert gheweest zijnde / gheheelijck ontfet wiert/ ende van
alle molestie der Portugesche Schepen/ ofte Armade ghebrjdt / tot groot con-
tentement / ende ghenoughen (met verbindinghe aende Neder-landers) vande
voozschreven Coninck / die nimmermeer sal nae laten den Portugesen (daer
hy oock groote middelen ende ghelegenthepdt toe heeft) allen afbyeuck te doene/
als zijnde des selves voozsaten / byde Portugesen vande Stadt ende t' Coninck-
rijck van Malacca, ontbloot / een der welcker Coninghen byde Portugesen inde
selve Stadt/ over veel Jaren/ omme haere usurpatie beter te bevestighen/ wree-
delijck onthalt is geworden/ sulcx dat aen des selfs Coninck van Iohors macht/
wil ende genegenthept om de Portugesen te vernielen/ niets is te twijffelen/ als
naer desen met Godts hulpe uyt de verwachte ghewunschte tijdinghe / vant ex-
ployt van Watelieffs vloot/ op Malacca naerder gehoozt/ en verstaen sal concen-
worden/ de gheruchten vande bloedighe slach ontrent Malacca gheballen / soo
by uyt de clache-brieven van Portugael/ vant verlies der gantscher Armade/
van Goa verstaende/ geven geene cleene Inditien/ vant verlies/ der selver stadt/
1602

Voort de Portugesen ende hare ellendighen slachts / inde Zuydt ende Ooster-
sche deelen van Indien.

Keerende weder daer wy't gelaten hebben / sullen wy cortelijck overdencken /
wat harden psychel ende steerblijgen doorn / dat het is inden voet der Portuges-
scher Traffique / tusschen de West ende Zuydersche deelen van Indien / een soo
wel ghelegghen ende volck-rick Eplandt / als daer is t' Eplandt van Seylon tot
vrandt te hebben. Ghemerckt alle jaere rycke Schepen / soo vande Cust van
Narsinga, Choromandel, Bengala, Malacca, Molucques (sooser pets hadden) als de
rijcke Craecken van China, in Malacca, niet ontladen zinde / dicht om den houck
entcint ghesicht ghenoech des selven Eplands hare coursen / om wel verkennt
te zyn / ghenoodtsaecht sijn te nemen. Waer is gheen cleene schade alreede gele-
den hebben / sulcx t'selbe Eplandt / haer een rechte hinder-plaetse is / tot bespie-
dinghe ende ontdekkinghe harer gheladene Schepen / als aen de rijcke Craec-
ke / by d' Engelschen en Moucheron's Schepen Anno 1602. genomen / ende an-
dere Schepen / seedert by de Compagnie veroverd / te mercken is: Den yver tot
vphantijcke procedieren vande Coninck van Zeylon, teghen de Portugesen ver-
thoont sich daghelijcx meer ende meer / sulcx hy maer wacht / datmen hem om
de selve te rupneeren / de handt een wepnich biede / ende ten ware t' misverstandt
tusschen Spilolt de Weert / ende den selven Coninck ontstaen / deur alse groote
vermerck onvoorsichticheydt / vande voorschreven de Weert / men soude naer
gissinghe / jeghenwoordigh al groote effecten van desselfs vphantichap / tot af-
breuck ende ruine vande Portugesche Forten van Columbo, ende Puncto de
Galle, ghesien hebben / de welke hy even-wel / so beset is houdende / datse hem
wepnich schaden / ende haer selfs schier gantsch gheen proffijt zyn aenbrengen-
de: Alhoewel t'selbe Eplandt / seer overbloedich is in Caneel / die daer ende ner-
ghens elders in gantsch Indien is vallende. Rijck in Paerlen / voornemelijck
in desselfs Eplandt Mana. Item / abundant in Saphieren / Spinellen / ende
andere ghemeene Steenen / Overbloedich van Oliphants-Tanden / ende a-
bondant van alle Lijf-tochten etc. Sulcx aldaer een seer goede Regotte te doen
is / niet alleen herwaerts aen / maer van daer op d' andie Indische quartieren /
met welck / ende diergelijcke middel / de Portugesen groote conquesten / met wep-
nich Cappitael ghedaen hebben.

Latende t' voorschreven Eplandt legghen / aende sincker-handt passeerende /
om de Caep de Comorij / tusschen t' vaste Lant ende t' voorschreven Eplandt / ne-
mende onsen cours Noordt aen / vinden wy ons terstondt aende Lijwaet ende
dierbaere Oost-Indische Cleedingh-Cust van t' Rijk van Narsinga, alwaer inde
stadt van S. Thomas / ende andere / so groote meenichte der selver Waren en-
de Manu-facturen vallen / datmen de groote Oosterche / behoefstige deelen /
ende Eplanden / met de selvighe is stofferende / tot gheen cleyn proffijt vande
gheene / die de selve van d' een plaetse in d' andie transportieren.

Ter syden/ West-waert aen/ is gelegen het Rijk van Bismager, van waer veel
fijne rauwe Diamanten/ deur gantsch Indien getransporteert worden. Item
weder Noort op de Custe van Cormandel, alwaer vele Lijwaten/zijde Laecken
ende andere costelijcke Manufactueren te halen zijn: Zijnde eenige der selver
Zee-custen/ oock seer rijck van Parel-bancken: hier in groote quantiteyt ge-
vist worden. In dese quartier en hebben de Portugesen gantsch gheene heer-
schappie te lande/ worden alleen om den handel/ als vzeemde roopluyden/ int
stuck van traffique gheadmitteert/ ghelijck onse Natie. daer oock seer wellecom
ende aenghenam is/ als ghebleecken is/ byde handelinghe/ by d' onse beghou-
nen/ te Nagapatan, Muselapatan, ende andere plaetsen. Dese quartier en beho-
ren onder t' ghebiedt vanden grooten Neico, / die een is vande vier grootste Po-
tentaten van gantsch Indien/ alle welcke de Portugesche Heerschappie seer
suspekt ende odieus is.

Daer naer volcht noch hoogher Noort-waert op/ het treffelijck Coninck-
rijk van Bengala, waer af de Hoofst-stadt mede Bengala gheuoemt is/ alwaer de
grote Riviere Gamger door loopt. Dit Coninckrijk / is overbloedich in al-
le Lijff-tochten / ende gantsch rijck/ van fijne Lijwaten/ costelijcke gheweeven/
ende ghebloemde Cartoenen/ Doecken van veelderley soorten/ als mede Beng-
ber Was ende Supcker.

En weynich lagher / weder Supdt op / om den houck vanden grooten In-
wijck der Oost-Indische Zee / is ghelegghen / het machtighe Coninckrijk van
Pegu, t'welck gheensins / als mede t'voorgaende/ de heerschappie ofte domina-
tie der Portugesen onderworpen is. d' Inwoonders zijn seer ghenepght / met
onse ende andere Natien te handelen. Hier ende nergheus anders / worden ge-
bonden/ de schoone coleurighe costelijcke Gobijnen: Item/ gheeft mede menich-
te Espinellen / oock mede Lacken / Rys/ overbloet van Supcker / als mede de
stercke wel-riekende Civette.

Verbolghende voort den sincker uptsteekende arm/ van India/ comen wy
aende Coop-stadt Queda, alwaer seer schoonen groven Peper valt / die by de
Portugesche Facteurs hier wel (ende om de na-by-hepdt van Malacca,) in aen-
sien zijn/ in menichte ghecocht wort / aenden houck vanden welcken arm tegen
over t' Eplandt van Sumatra gelegghen is. De incostelijcke rijckdoms traffique
overvloepende vooz schreben Coop-stadt van Malacca, die by de Portugesen/ van
over de 80. Jaeren / om haer ghelegghentheydt / met groote moeyte/ ende bloe-
dich Dorlozh / den voorsaten vanden Coninck van Iohor afghenomen / met een
Fortresse beset/ ende als d' Importantste Stadt vande Portugesche dominatie
in Indien met Garnisoenen ghestadich bewaert is gheworden. Wat grooter
Eclipses het vooz de Portugesen in Indien soude wesen / indien Godt ghebe sy
van die plaets/ met hulp vande Coninck van Iohor, ende andere/ door des Ad-
miraels Matelieffs bloot/ daer upt goede apparentien/ gheen cleene gheruchten
van

van en loopen mochten ontbloot wesen / ofte worden / can een peder van eenigh
insicht / inde Indische negotie ghenoech affmeeten. Want behalven dat haere
macht / ghelick als overmidts in stucken ghebroocken soude wesen / ende hen
alle commoditeydt benomen werden / van bequame correspondentie / ofte han-
delinghe te comen d'gben / upt de Oostersche op de Westersche deelen van In-
dien / daer mede sy haere grootste rijckdommen (met de welke sy alle Negoti-
anten vande Werelt in Schatten syn overtreffende) ghewonnen hebben. Soo
soude Oogh-schijnelijck / alle Oost-Indische Coninghen / welke vande Por-
tugesen vooz dese / veel ghewelt / trots / ende overlust moeten lyden / hebben de
Ooghen open de ghelegghentheydt vande tijdt waernemende / ende de selve / mits
het meest over al een bittere / stout / ende waerckigierighe Natie is / de voet lich-
ten / ghelick al reede aen seer vele Coninghen / als die van Bantam, Achem-Iohor,
Patana, Tarnata. Die van Amboyna, Banda, ende andere ghenoech is gebleken.
Die van Siam, Cambaja, Calicut, den Mogour, Neyco, ende grooten Heydelcan,
t welck machtighe Potentaten te lande zyn / geen saeck meer zyn soeckende / als
haer eens ghewoken te moghen sien / over haer Raebuerighe Princen over-
last / ontfanghene ende gheledene Injurien / vande Portugesen inde hondert ja-
ren / die de selve Oost-Indische quartieren hebben beghinien met macht ende
gewelt te deur-boozen / vele der selver Coningen voorszaten / als voornemelijck /
den Samoreyn van Calicut, den Hedelcam van Cambaja, de Coningen van Achem,
Bantam, Iohor, Bintam, Tarnata, ende andere groote teghenwoer / inde eerste be-
ghintfelen ghedaen hebben / omme haer vryheyt teghens de Portugesche usur-
patien te beschermen. Doch overmidts sy meest al van gheschut / bequame sche-
pen ende Scheeps Oorlooghs behoeften / ende volck hen de Scheeps-strijden
verstaende / onbersien waren / hebben veel tijts ter Zee groote schade gheleden /
ende eyntlijck is de saecke / soo by Wapenen / als by Industria vande Portu-
gesen soo verre ghebracht / datse op eenighe plaetsen / de sterckten ende t'ghe-
weldt in handen hebben ghehouden / ende op de andere plaetsen / alleen vrye
Handelinghe / ende cominertie Coopmans-ghewijse becomen die nochtans
gheen rechte vzienden der Portugesen en waren. Maer haer naer tijdt ende
ghelegghentheydt buyghende / gheen dinck eer aengegrepen hebben / als de han-
del met de Neder-landtsche Scheepen / soo haest de selve haer in d'Oost-Indi-
sche quartieren verthoont hebben. Jae vele der selver / hebben terstondt alle
handel ende commercie met de Portugesen aff-snydende / haer opentlijck tegen
deselbe / met / ende vooz ons / inde Wapenen begheben / als aende Coninghen
van Bantam, Iohor, Achor, Tranate, die van Banda, Amboyna ende anderen
claerlijck gheblecken is. Ende bayten twijffel sich noch veel meer sal openba-
ren / alse sullen mercken t' verbolgh vande Bloote / so vande Admirael Matelieff
Pouwels van Caerden, ende d'oulanghs upt-gegane treffelijcke bloote vanden Ad-
mirael Piter Willemfz, Verhoven. Alle der welker aenflaghen Godt almach-
rich wil zeeghenen tot zijner eeren / uptoedinghe vande onrechtmatighe usur-
patie der Portugesen / ende verbreedinghe vande Negotien der vereenighde
Neder-landen / ten eynde d' Inghesetenen alhier altoos een bequamen middel
in han-

in handen hebben / om al hare vanden / so cenighe sich yet wat verborderen te
attenteeren / t'hoofst te moghen bieden / ende haere dierbare wel beschermde vry-
heydt behouden.

De voorszreven Sadt van Malacca, die wel van Inwoonderen / maer qualie
van lijffs-noodtdyft versien is / dewelcke meest al vande omlegghende Eylan-
den / daer daghelijc ghebracht moeten werden / is omsingelt ofte beset van geen
cleene Indiaensche vanden / als voornemelijc haeren ouden herde vanden / den
Coninck van Achem, die van Bintam, als mede de Coningen ende volkeren van
Java: Daer onder den Coninck van Bantam, de machtichste is. Den nae-by-lant
ghelegghen Coninck van Iohor, door wien ingheven ende goede onderrechtin-
ghe / den hoogh-loflijcken Admirael Heems-kercke de rijcke Craecke op hiet
veroverde. Daer naer marchde Coninginne / vande seer rijcke ende wel ghelege-
ghene Coop-stadt van Patane, soo weynich vergeten werden / als sy apparente-
lijck sal connen vergheven / (ick late staen vergheven) de swaere Oorloghe / die
haer voorszaten / teghen den Portugesen ende haere vryheydt ende rijck te
beschermen uptghestaen hebben: De welke mede haer groote gheneghent-
heydt t'onswaert / naer haer uiterste vermogen / bethoont heeft / soo haest ou-
re drijftighe Eylanden / der selver vaste Custen syn comen besoecken. Ende in
teecken van haere gheneghentheydt tot de Portugesen / met goedighe ooghen /
sonder de minste belginghe aenghesien / dat men op haere reeden / in haer gesicht /
den selven heeft affghenomen / een Craecke met veel rijcke ladinghen / die sich
aldaer wel verseeckert ende gheberghit meynden te hebben. In welke Sadt
van Patane, niet alleen veel schoone grobe Beerper is vallende: Maer deselve is
een soo groote wel ghelegghene Coop-stadt / dat van aldaer grooten handel ghe-
dreeven wort / op den aen-palenden rijcken van Siam, ende Pegu. Daer wy hier
vooren van vermaent hebben / ende voornemelijck met den Chinesen, die daer
veel costelijcke Chinesche Waren daghelijc syn aenbrenghende / sulck Patane,
een vande treffelijckste plaetsen is / om Neder-landtsche Negotien te planten /
die aldaer oock gheen cleene beghinselen ghenomen heeft.

Den Coninck vant groote costelijck Diamant rijcke Eylant van Borneo,
heeft mede wel bethoont / dat hem der Neder landers Negotien seer aengenaem
ende lieff-tal was / niet alleen mette selve allen vryen handel beloovende / ende
inder daet doen ghenietende / den gheenen / die hen waren verscheenen / maer
oock met het toeschicken op Patane, van 8. ofte 10. Hollandtsche personen / die
op syn Landt / by syn ondersaten ober eenighen tijdt / te vooren / buyten syn ken-
nisse ghevanghen waren gheweest / soose upt eenighe vande eerste Scheepen /
die aldaer om Water te halen (t'voorszreven volck aen lant gehouden hadden)
aen landt waren gecomen. Waer van hy hem aende onse seer beleefdelijck was
excuseerende / met aanbiedinghe van alle eere ende vrientdtschap / etc. Sulck al-
daer apparent is / eenen goeden handel ghedreeven te connen werden / niet al-
leen in Diamanten / dier veel ende schoon / ja de beste van gantsch Indien vellen /
maer

Maer oock in Champher / mede de schoonste van Indien / Gengber / Ingheleryde
Mirabolane / medicinale Besar-steenen / Was / en anders. Is ooc seer dienstich
om de overbloedt vande Lijff-tochten / die aldaer te becomen zijn.

Wat restteert nu meer vanden rijcken Landen ende Eylanden van Cost-
India / als d'uytneimende Specerij-rijcke Molucques. Welcker Negotien de
rijckste ende profijtabelste is / van gantsch Indien / ende dat ten aensien / men
de costelijcke Maris / Raghelen / ende Noen aldaer tot redelijcken prijse / meer
om Eedt ende Cleedinghs waren / als om Silver can kopen / t'welck dobbelen
Wante is ghevende. Sulcx / wie Meester vanden selven handel is / soude mo-
ghen segghen Meester te zijn / vanden alder rijck ende profijtelijcksten handel /
vanden gantschen Werthodem. Ghemerckt / de voorszreven dierbare Spece-
rijen / nergheens elders / als inde selve cleene Molucksche Eylanden / te vinden
en zijn. Wat grooter voordeel den groote Ostropeerden Neder-lantschen com-
pagnie / int stuck vanden selven Moluckschen handel is hebbende / cannen wel
affmeeten / aent exploot / vanden voorszreven Compagnies eerste Vloote onder
Steven Ver-hagen / Anno 1604. uytgheseylt / die door Godes hulpe / niet al-
leen seer gheluckich inghenomen heeft ghehad / het treffelijck sterckste Casteel /
t'welck de Portugesen / opt Eylandt van Amboyna waren besittende / ende veel
Naren beseten hadden / maer oock gheweldelijck ghenoech / stormender hant
inghenomen / t'Casteel van Tidoot, ende soo de Portugesen uyt de Moluck-
ques verdreven / in boeghen / dat de selve / vanden geheelen Moluckschen han-
del waren ontblootet. Sulcx dat den selven handel / t'eenemael acnden Neder-
landtschen Compagnie was ghevallen: Die oock t'Casteel van Tidoot ghe-
rupneert / ende dat van Amboyna met een Gouverneur ende het als hondert Sol-
daten beset heeft gelaten. Ende alhoewel men t'seebert verstaen heeft / dat duyt-
gedreven Portugesen / die by acdoort inde Eylande van Manilhas vertrocken wa-
ren / met hulpe vande Castillianen weder ghekeert / ende t'Eylandt Tarnate o-
vervallen ende vermeerstert souden hebben. Alwaer die vande Compagnie eeni-
ghe personen alleen om de Coophandel te drijven ghelaten hadden. Die soo te
presumeeren is / meest omhals gheraecht sullen zijn. Item / dat die van Ty-
door, die eedt ende ghetrouwicheydt aen onser syden hadden ghedaen / weder
moghen zijn gherevolteert / soo moet men dies onaenghesien / aende Moluckche
handel gheenfins twijffelen: Ghemerckt de vloote vande Admiraelen Coznelis
Matelieff / en Paulus van Caerden / Anno 1605. ende 1606. uytgeseylt / naer
alle apparentie ontwijffelijck t'voorszreven Eylandt van Tarnate, (wiens in-
woonderen der Spangiaerden ende Portugesen doot vanden langhe tijt jaer
vanden beginne aen gheweest zijn) wederom gheincorpoert sullen hebben / al-
so het principaelste oogh-mereck vande Compagnie altoos gheweest is / de Mo-
luckschen handel in verseeckeringhe te nemen. t'Welck eens recht wel uytge-
voert zijnde / ist niet seer apparent / dat de Spangiaerts uyt de Manilhas, weder
sullen hestaen pets op de selve te attentereen / ten aensien / soo de Neder-lantsche
Scheyen / haer inde volck-rijcke Eylanden vande Manilhas, eens presenteeren /
Bij aldaer

albaer wel sulcken succes ende toeval mochten beromen / dat de Spangiaerden
werre ghenoech souden hebben / den vrant in haer eygen hups te lessen / die haer
den lust ende macht vande verre Portugesche Specerij-scheuren te incorporeren /
wel souden benemen. Want behalven dat de Spangiaerden gantsch geen merck-
kelijck ghewelt van Oorloghs-schepen ende Scheeps volck in die quartieren
zijn hebbende : Die meest al vant supderste deel vant vaste Landt van West-Indien /
een groote zee over moeten comen. Soo hebbense noch veel dypsenden In-
woonderen vanden Manilhas, selver te vanden / die niet lievers en saghen / van
vande onse met Schepen gesterckt te werden / omme haren moet aende wzeede
Spangiaerden / over hunne geleedene Injurie te coelene. Behalven dattet oock
apparent is / dat in t'eeniger tijt Schepen door de Straet van Magellaen sal co-
men te sepden / die de zupder deelen van West-India in sulcké alarm soude con-
nen stellen / dat die vant vaste Landt wepnich op de Portughesche Moluc-
vaerders souden comen letten / jae werre genoech hebben / hare West-Indische
Gout ende Silver-rijcke Mijnen te bewaren. Want inde selve supder quartie-
ren en ontbreecken ooc geen Ration / die (sose eenichsins van Oorloghs-behoef-
ten wel versien waren) den Spangiaert werre genoech souden gheven / om hare
nieuwwe conquesten (sonder nae andere te dencken) te defendeeren. Waer inne de
strijdtaere Chilezen, van groot effect t'ailen tijden bevonden sullen werden.
Ende hoe clepne tegenweer den Spangiaert op de zupdt-sijde van West-India
soude comen doen / is upt de cursen / so van diversche Enghelschen / als andere
Schepen van Mahuy, ende Olivier van Noort, (met clepne contschap door d'eng-
te van Magellaen, gesepit spnde) genoech aff te meeten. Des Coninck van Span-
giens schattē vā Gout en Silver / die hy jaerlijcx uptte West-Indien naer Span-
giē scheept / dicwils met groot geluc van int comē ja met periculē arriveeren / syn
seer groot / ende dies te meer verwonderens waerdich / datter tot heden toe niet
geen ernstigher opmerckinghe / geduerende t'jegenwoordich Neder-lants Oor-
logh / op gelet is geweest en getracht. Waert niet wel doenlyckē gheweest / hem /
een goet deel der selver te ontnemen / ten minstent' gunt met goede reden licht ont-
doen / claerlijc bewesen soude comen werden / hē t' meeren-deel / ja meest al vrucht-
teloos te maken. Maer alsoo sulcx te bewijsen ende in die materie te treden na
tijt ende gheleegenthept van saecken hier niet en past / sullen wy t'selbe oberflaen /
berwachten de d'uptcomiste vande begonste onderhandelinghe die Godt almach-
tich wil verleenen upt te vallen / tot spuer eeren / ende ruste van t' lange met Oor-
loghs verwoestighe bedruckte Vaderlandt. Ende of de breefe van nieuwwe ont-
rusten op de West-Indien / den Coninck van Spangien syne saecken int gros
niet wat nader hebben overdencken / ende tot een generale veranderinghe doen
snelneeren / geve ick die te bedencken / die de saecken van staten / upt de dagelijc
bebindinge beter comen aff-deelen / als die / diese maer nan buypen aen aenschou-
wen / ende even-wel veel int ghetal van dat gheboelen zijn.

Soo dan upt alle vooz verhaelde ende meer andere / om corthept wille naege-
laten middelen / ghelegghentheden ende gheueghentheden vande Oost-Indische
Ration

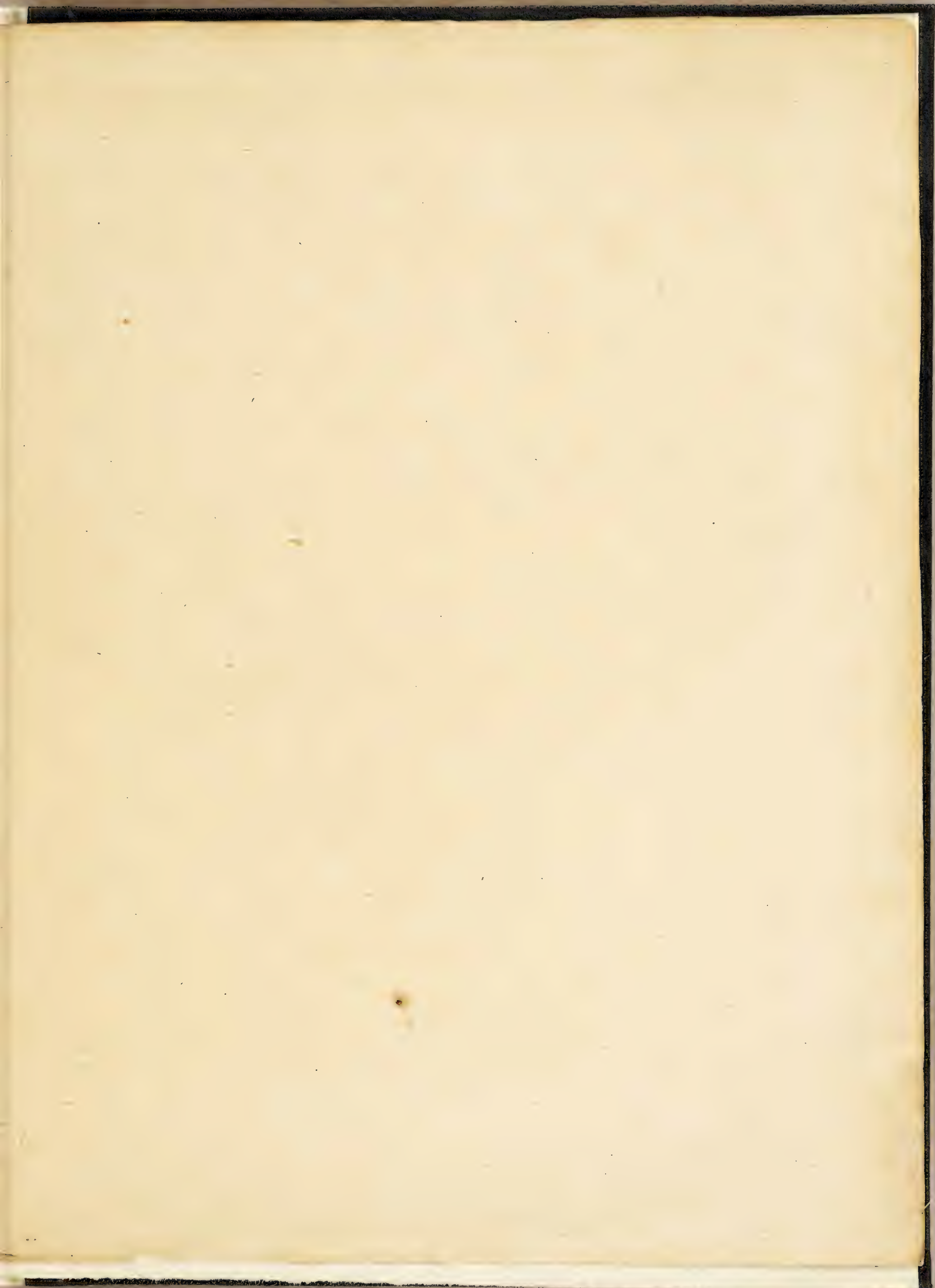
Natiën ende volkeren/de proffijtelijckheyt vande voorschreven handel/ voor de
vereenighde Neder-landtsche vrye Provintien/genoech is bewesen. Soo moet
de nootsaekelijckheyt der selver/ uyt twee principale redenen besloten worden.
De eerste: dat de vrye Neder-landen/uyt haere Landts ghelegentheyt/ende In-
woonderens aen-gheboorne aert / niet comen blijven / inden fleur ende wel-
varen/daerse (niet teghenstaende t'geduerich Oorlogh) tegenwoordich in zijn/
ten sy datse hare Scheep-rijcke Zee-havens ende Zee-varent volc/rijcke Coop-
Steden/met de ober-zeesche raffique geseghentien. De tweede: aengesien des
Coninck van Spangiers macht ende rijckdom / in alle gelegentheden / niet alleē
de Neder-landtsche Provintien/maer alle Potentaten vande Werelt/met groote
redenen altyt moet ende behoort suspect te wesen/datter geen beter middel ter
Werelt can gebonden werden/ om van de gestadige vreesse ontlast te werden/als
den selven de fundamenten van syne uytsteckende rijckdommen/ daer mede hy
alle de Chyisten Potentaten in vreesse is houdende/soo te ondergraven datse een-
mael moghen comen te vallen inde handen / Ick segghe niet vande Neder-land-
sche Inwoonderen alleen/maer vande gantsche Chyistenheyt. Welck is hem
de Oost ende West-Indische Negotie vruchteloos te maecken / ist niet gheheel/
laet het wesen voor een goet deel. Lettende dat onse guldens in onkosten tot aen-
wendinghe van equipagie/ende andere behoeften/ syne Ducaten uyt-lands ghe-
legentheyt equivaleren. Verschulden alle andere voordelen / daer wy van Godt en-
de de Natuere/den Spangiaert in dat stuck zijn prevalerende. Ten is oock niet
te twyffelen/soo de saecken (dat Godt niet en gheve) weder tot een Oorlogh uyt
vallen/off de Rae-buerighe Coninghen/ Princen / ende Heeren sullen d'ooghen
openende/dit stuck comen te verstaen/ende onses Landts ghelegentheyt waerne-
mende/op haere verseeckertheyt int ghemisen sulcken ordre stellen/ dat de West
ende Oost-Indische vyant/den Coninck van Spangien soo sal doen declineren /
dat alle de Werelt / sich by t'vier der selver warm makende/ geen oorsaekke mer-
ben/van in hare Landt-palen/de Spaensche Veertochten te vreesen/sullen heb-
als voor desen dick ende menichmael ghespeurt is.

De eerste nootsaekelijckheyt van d'ober-zeesche raffique/soude by eenighe
toegestaen ende nochtans beantwoort worden / dat het daer uyt niet en volcht/
datmen juyt op Indien soude moeten handelen / maer datmen daer teghen den
ouden Spaenschen handel / in ras van bevreedinghe / soude comen te winnen.
Waer op ic cortelijc alleen sal antwoorden: dat den selven Spaenschen handel/
ons eerst gantsch niet seecker ende vast en is/uyt dien de loose Spangiaer dē/ ons
de selve t'allen tijden by hondert middelen infructueus conuen maekē / als aen
syne nieuwe Impositien/Lasten/ende Placcaten / onlangs uytgheghaen / ghe-
noech aff te nemen zijn. Ten tweeden isse gantsch periculeus / jae heeft den vyant
groote ghelegentheden in handen / ghemerckt men by middel der selver / inde
macht ende dispositie/van eenen versoenden onbetrouwelijcken vyant is stellen-
de/niet alleen vele honder-duyfenden van middelen / maer ontallijcke middelen
van Schepen/Schut/ende condich Zee-varent volc/die hy voor desen met me-
nighsuldighe

nighfaldige Arreften / alle voozgaende conquesten byrechteloos heeft gemaect /
ende de personen / als Slaven op de Galeyen jammerlyc mishandelt.

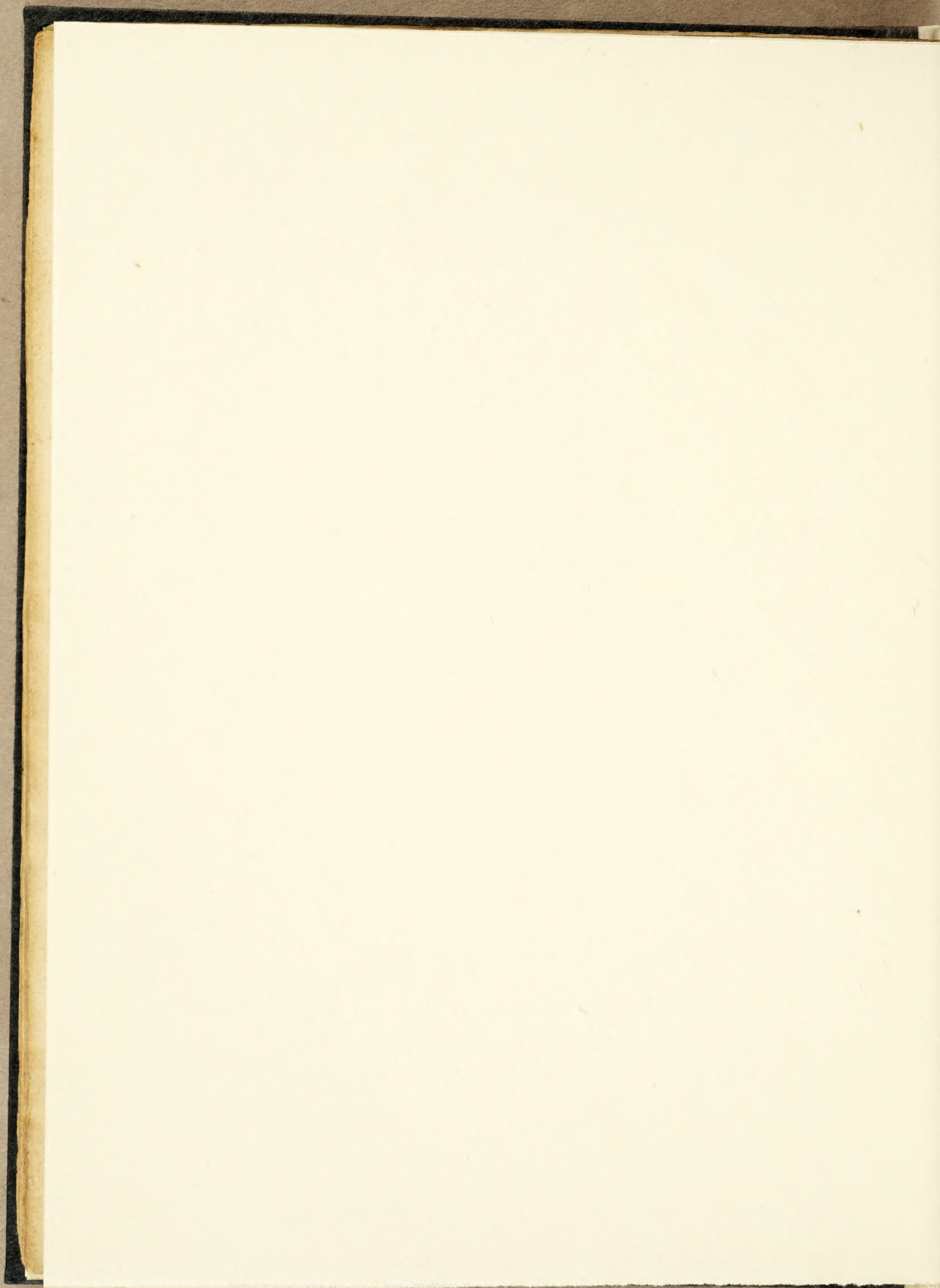
Meynende dan genoegsaem verthoont te hebben / wat grooter nut / eere / ende
de proffijt dattet sal wesen vooz t'vyse Vader-landt / de Oost ende West-Indi-
sche Negotten te behouden. Sullen wy Godt bidden / dat hy de Hegeerderen van
de Landen / dese saecke soo wel wil gheben te verstaen / datse in gheenderley wij-
se int onderlinghe bespreck vande aenstaende vzeede-handelinghe afstandt wil-
len doen / van eenich punct ofte deel der voozdelen / byde Oost-Indische Com-
pagnie alreede vercreghen / ende ter tyt ende wijlen vande notificatie vande vze-
de in Indien / by de uytwesende Scheyen noch te vercrigen. Ten eynde de goet-
willighe Oost-Indische Princen ende Heeren / die haer op onse handel vertrou-
t hebende / niet weder en gheraecten inde uysterste Spaensche slavernije / tot on-
cere ende groote disreputatie / vande Neder-landtsche Natie. Ende dien volgens
tot groot weerdlinge des Coninx van Spangiens Heerschappie. Welcken Co-
winck niet weynich ghewonnen soude meynen te hebben / indien hy by middel
vande voozgheslaghen vzeede / ons syne Oost ende West-Indische rocde uyster-
hant conde rucken. Alsoo uyt all t'voorzverhaelde claerlycken blycht / dat de Ne-
der-landtsche Negotianten jegenwoordich de rijckste ende beste quartier van
gantsch Indien te vziende zyn hebende / ende ober sulcx / in rijcke ende proffita-
bele Negotie. Andersins sal daer nae den Coninx van Spangien wel sulcke or-
dine in beyde de Indien comen te stellen / dat wy onse vzienden / tot onvzienden ge-
maect hebende / niet weder nae de voorszeyde Traffique soude behoeven
te dencken. Daer veel eer / doeh te laet ontsien / hoe wy ons (so hy pret-
wes op ons wilde voornemen / daer toe hem nimmermeer geene
pretecten sullen ontbrecken.) soude connen defenderen.
Daer wy ter contrarie / onse Traffique alle de We-
relt deur behoudende / niet Gods hulpe / ons
huyten alie vzeese soude gerust mogen
stellen / soo anders in Mensch-
lycke consideratien / eenige
gerust ofte secker-
heyt te stel-
len is.
etc.

F I N I S

F 4 28
D 6 1 6 1
2 0 0 2

[Faint handwritten mark]

F608

D61161

cop. 2

